

GYVOJI GAMTA

Protų mūšis	/ 58
Išnykę gyvūnai	/ 60
Pasaulio gyvūnai	/ 62
Paukščiai	/ 66
Vandens gyvūnai	/ 68
Vabzdžiai	/ 70
Pasaulio augalai	/ 72
Daržovės ir vaisiai	/ 74
Lietuvos gyvūnai	/ 76
Lietuvos augalai	/ 78

PASAULIS

Protų mūšis	/ 10
Valstybės	/ 12
Istoriniai miestai	/ 16
Miestai šiandien	/ 18
Lankomi objektai	/ 20
Statiniai	/ 22
Kalnai	/ 24
Vandens telkiniai	/ 26
Salos	/ 28

Protų mūšis

1 Ar tiesa, kad Stambulas anksčiau vadintas Konstantinopoliu?

Taip Ne

2 Kuri kitos valstybės sostinė yra arčiausiai Vilniaus?

3 Ar tiesa, kad prie Cango yra įsikūręs šventu laikomas Varanasio miestas?

Taip Ne

4 Kurios šalies sostinė yra pati piečiausia?

5 Kuriam vandenynui yra Šri Lanka?

6 Kurios Afrikos valstybės, esančios išimtinai tik saloje, interneto domeno kodas yra .mg?

7 Kaip vadinama giliausia žinoma vieta Žemėje?

8 Ar tiesa, kad Mirties slėnis yra žemiausia Šiaurės Amerikos vieta?

Taip Ne

9 Kaip vadinamas piečiausias Pietų Amerikos taškas?

10 Kuriam mieste pagrindinis knygos „Da Vinci kodas“ veikėjas profesorius Robertas Lengdonas atrado šventąjį Gralį?

11 Kuri upė taip atrodo iš kosmoso?

12 Kuri iš šių salų susidarė susidūrus dviem tektoninėms plokštėms?

- A Havajai
- B Islandija
- C Japonija

13 Ar tiesa, kad Veličkos kasykloje Krokovo pašonėje kastas auksas?

Taip Ne

14 Kuriam mieste yra Šv. Morkaus aikštė?

Pasakyk, iš kokios dalykumos kilęs dainos personažas?

15 Ar tiesa, kad didžiausios Egipto piramidės yra Mirusiųjų slėnyje?

Taip Ne

16 Kurio miesto puošmena yra Aukso Vartų tiltas?

17 Kuriam mieste yra Raudų siena?

18 Kurio Australijos miesto simbolis yra laivo bures primenantis operos teatras?

19 Kuriam mieste yra Raudonoji aikštė?

20 Kuris prieš maždaug 100 metų iškastas kanalas skiria Šiaurės ir Pietų Ameriką?

Valstybės

Ar tiesa, kad Egiptui priklauso dalis Libijos ir Arabijos?

Egipto vakaruose plyti Libijos dykuma, o rytuose – Rytų dykuma (dar vadinama Arabijos). Vadinasi, Egiptui tikrai priklauso dalis Libijos ir Arabijos, bet kalbama ne apie valstybių administracinius plotus, o geografinius dykumų pavadinimus. 1922 m. Libijos dykumoje užregistruota aukščiausia žemės paviršiaus temperatūra – 57,8°C.

Kurios dvi valstybės skiria ilgiausia pasaulyje sausumos siena?

Siena tarp šių valstybių driekiasi 8893 km. Ji skrodžia visą šiaurės Amerikos žemyną, jungia Atlanto ir Ramųjį vandenynus. Taip pat per Aliaskos pusiasalį pasiekia Arkties vandenyno baseiną esančią Boforto jūrą.

Jungtinės Amerikos Valstijos ir Kanada

Kurios valstybės žemyninė dalis turi ilgiausią Baltijos jūros pakrantę?

Baltijos jūra skalauja devynių valstybių krantus. Šios šalies pakrantė yra pati ilgiausia, besidriekianti visa vakarinė jūros dalimi. Mūsų šalies teritorijoje gyvenusios baltų gentys prekiaavo su vikingais, įsikūrusiais kitame Baltijos jūros krante. Manoma, kad būta ir mišių tarp abiejų jūros gyvenusių karųjų genčių.

Švedija

Kurioje valstybėje yra šiauriausia nuolat gyvenama vieta – Alertas?

Tai tolimiausia šios šalies gyvenvietė. Ji įsikūrusi arktinio sąlyno Elsmyro saloje. Tiesą sakant, ji skirtingai mokslininkams, o ne šiaip šaltukų kiaušius metus mėgstantiems žmonėms. 1950 m. šioje tolimoje šiaurinėje Kanados dalyje buvo pastatyta meteorologinė stotis, vėliau buvo įkurta karinė bazė. Poliarinė diena ir naktis ten trunka po 4 mėnesius. Šilčiausia liepos mėnesį vidutinė oro temperatūra būna 6°C.

Kanada

Kuri Europos valstybė vadinama „tūkstančio ežerų šalimi“?

Šioje šalyje tyvuliuoja net 186 888 ežerai. Jie užima beveik dešimtadalį viso valstybės ploto. Pavyzdžiui, Lietuvoje, kur taip pat negalime skųstis ežerų stoka, jų telkšo keliasdešimt kartų mažiau. Suomijos paviršiaus reljefą suformavo ledynmečių nugulę ir vėliau ištirpę ledynai.

Švedija

Centrinėje Amerikoje tokios šalys yra Gvatemala ir Panama. Pietų Amerikoje nuo XX a. vidurio tokia šalis yra... Įvardyk šią šalį.

Šių šalių ir jų sostinių pavadinimai sutampa. Gvatemala ir Panama yra tipinės sostinės su didžiuoju miestu šaliai. O štai Brazilijos sostinė Brazilija toli gražu dydžiu nepilygsta kitiems šalies didmiesčiams – Rio de Žaneiru ir San Paului. Brazilijos miestas įkurtas 1960 m. specialiai tam, kad taptų šalies sostine. Jis iškilio negyvenamoje vietovėje.

Brazilija

Didžiausia Pietų Amerikos šalis Brazilija ribojasi su visomis šio žemyno valstybėmis, išskyrus dvi. Tai Ekvadoras ir... Kas?

Kaip ir Ekvadoras, ši valstybė yra prie Ramiojo vandenyno ir driekiasi palyginti siauru ruožu iki pat Pietų Amerikos pietinio smaigalio. Nuo Brazilijos ją skiria Peru ir Bolivija. Čileje yra pati sausiausia Žemėje Atakamos dykuma. Šioje dykumoje yra vietų, kur kelis šimtmečius neiškrito nė lašo lietaus. Pagrindinė dykumos susiformavimo ir tokio sauso klimato priežastis – vakarinė Pietų Amerikos pakrante pratekanti šaltoji Peru srovė.

Pagal šį geografijos pamokose nagrinėjamą rodiklį penktoje vietoje yra Brazilija, ketvirtoje – Indonezija, trečioje – Jungtinės Amerikos Valstijos, pirmoje – Kinija. Kas antroje vietoje?

Valstybės išvardytos eilės tvarka pagal gyventojų skaičių. 2018 m. duomenimis, Indijoje gyvena apie 1,3 mlrd. žmonių, o visoje planetoje iš viso – daugiau kaip 7,5 mlrd. Tikslų skaičių sunku nustatyti, nes daugybė žmonių niekur neregistruoti. Labiausiai apgyvendintoje Kinijos valstybėje gyvena 1,4 mlrd. žmonių.

Indija

Kurios Karibų baseine esančios šalies pavadinimo reikšmė yra „turtinantis uostas“?

Pirmasis salą atradęs europietis buvo Ispanijos laivyno jūrininkas Kristupas Kolumbas (1451–1506). Ji ilgus amžius buvo Ispanijos kolonija, kartkartėmis trumpam užgrobiama prancūzų, anglų, olandų. 2017 m. saloje įvyko referendumas, dauguma gyventojų pasisakė už prisijungimą prie Jungtinių Amerikos Valstijų, nes nori būti pilnateisiai JAV piliečiai, gyvenantys 51 valstijoje. Nors Puerto Rikas yra pavaldus JAV vyriausybei ir prezidentui, kol kas neturi tokių pačių teisių kaip kitos JAV valstijos. Puerto Riko atstovas neturi balsavimo teisės kongrese, puertorikiečiai negali balsuoti prezidento rinkimuose.

Puerto Riko

Vienas baltos ar gelsvos spalvos atspalvis vadinamas tam tikro gyvūno dalimi, o pridėję dar vieną žodį gauname valstybės pavadinimą. Kokia tai valstybė?

Ši šalis įsikūrusi Afrikos vakaruose prie Atlanto vandenyno Cvinėjos įlankos. Buvusi Prancūzijos kolonija ir dabar palaiko glaudžius ryšius su šia šalimi. Iškirtinį Dramblio Kaulo Kranto pavadinimą valstybė gavo tais laikais, kai vietos gentys aktyviai prekiaavo dramblių ltimis, tačiau XVIII a. dėl nežaboto medžioklės šalįje sie gyvūni išnyko. Taigi su dramblių kaulais šalį sieja tik istorija.

Dramblio kaulo krantas

Senosios civilizacijos

Kokios valstybės valdovės buvo Nefertitė ir Kleopatra?

Nefertitė (XV a. pab. – XIV a. pr. Kr.) buvo faraono Echnatono (Amenchotepo IV) vyriausioji žmona, iki šiol laikoma moters gracijos ir grožio simboliu. Palaikė vyro įvestą monoteistinę religiją ir net buvo jos šventikė. Kleopatra (69–30 m. pr. Kr.) buvo graikų dinastijos, kuri valdė Egiptą, didikė. Laikyta labai sumania moterimi. Ji buvo ruošta tapti Egipto valdove, mokėsi valdyti kartu su savo broliais. Abi moterys laikomos grožio ir išminties pavyzdžiu.

Kas šis paukštis?

Senovės egiptiečiai tikėjo, kad šis mitinis paukštis gyvena ne vieną šimtą metų. Atėjęs laikui, jis susidegina ir paskui atgimsta iš naujo. Paukštis, atgimstantis iš savo pelenų, vaizduojamas ryškiai raudonos ir auksinės spalvos plunksnomis. Senovės egiptiečiai tikėjo, kad jis turi galią kartą per 500 metų sudėgti savo lizde ir vėl atgimti. Dar ir dabar apie naują pradžią, atsinaujinimą sakoma „Atgimė kaip feniksas iš pelenų“.

Tai senovės Egipte vyravęs laidojimo būdas ir populiarus kino filmo pavadinimas. Kas tai?

Del Egipto klimato nemažai mirusiųjų mumifikuodavosi natūraliai, ilgai nui tai tapo pagrindiniu laidojimo būdu. Senovės Egipte mirusiųjų mumijas pradėta gaminti maždaug IV tūkst. pr. Kr. Tai buvo ilgas ritualas, reikalaujęs anatomijos žinių ir meninių gebėjimų. O seniausios pasaulyje yra Činčoro mumijos, rastos Pietų Amerikoje. Jas paliko dabartinėse Čilės ir Peru teritorijose gyvavusi Činčoro kultūra. Jos atskleidžia maždaug 7000 metų senumo mumifikavimo tradicijas.

Kurį Egipto miestą antikos laikais garsino švityrys ir biblioteka?

Šis miestas, pavadintas pagal jo įkūrėją Aleksandrą Makedonietį (356–323 m. pr. Kr.), garsėjo 120 m aukščio švityriu. Jis buvo paskelbtas vienu iš septynių pasaulio stebuklų ir prastovėjo 1500 metų, deja, sugriuvo per žemės drebėjimą viduramžiais. Aleksandrijoje taip pat buvo žymiausia antikos biblioteka, kurioje laikyta apie 700 000 ranka rašytų knygų. Ji sunaikinta per Aleksandrijos užkariavimus.

Kokį metalą senovės šumerai vadino „nukritusiu iš dangaus“?

Šumerų civilizacijos gyvavimo laikais (IV–III tūkst. pr. Kr.) retai tenaudojamos geležies šaltinis buvo meteoritų liekanos. Todėl šis metalas ir buvo vadinamas „nukritusiu iš dangaus“. Tik maždaug II tūkst. pr. Kr. pradėjo plisti iš gamtinės medžiagos rūdos lydoma geležis.

Kokia tauta antikos laikais turėjo galingą imperiją, o dabar daugelis jų palikonių gyvena Irane?

Tai senovėje klestėjusi tauta, sukūrusi vieną didžiausių imperijų, V a. pr. Kr. ją užkariavo graikai. Dar didesni smūgi sudavė Aleksandras Makedonietis (356–323 m. pr. Kr.) – antikos laikų karvedys. IV a. pr. Kr. sutriuškines persus. Iki 1935 m. Irano pavadinimas buvo Persija. Iki šiol oficiali Irano kalba yra persų.

Netoli Tėbų senovės egiptiečiai įkūrė Karalių ir Karaliųjų slėnius. Kam jie buvo skirti?

II tūkst. pr. Kr. Tėbai buvo Egipto karalystės sostinė, tad šalia jų imti laidoti valdovai. Karalių slėnyje egiptiečiai laidojo faraonus, o Karaliųjų – jų žmonas ir vaikus. Šie slėniai kartu su Tėbų miestu laikomi UNESCO Pasaulio paveldo paminklu.

Kokį metalą inkai vadino saulės ašaromis?

Inkai – Pietų Amerikos indėnų gentis – tikėjo, kad šis metalas yra saulės ašaros, turinčios galių. Legenda pasakoja, kad pirmasis inkas buvo kilęs iš saulės dievo Inti. Todėl visi jo palikuonys buvo vadinami „saulės sūnumis“. Jiems priklausė ir visos valstybės aukas, nes jis buvo saulės simbolis. Iš šio metalo inkai darydavo dievų atvaizdus šventykloms puošti.

Šiais laikais dažniausiai rašome ant popieriaus. O senovėje žmonės rašė ant specialiai išdirbtos odos. Kaip ji vadinama?

Senovėje žmonės rašydavo ant nugrandytos ir plonai išmuštos, išlygintos gyvulių odos. Ypač ši medžiaga (stobulėjo) maždaug II a. pr. Kr. Pergamo mieste, mat pergaminiečiams ėmė trūkti iš Egipto gaunamo papiruso (rašyti skirtos medžiagos iš augalų). Nuo šio miesto vardas ir kilo pergamento pavadinimas.